

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери

ПРОГРАМА

*підвищення кваліфікації педагогічних працівників
(вчителі української мови та літератури другого рівня
повної загальної середньої освіти)*

**«НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ: ІНСТРУМЕНТИ
ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА
ЛІТЕРАТУРИ В БАЗОВІЙ ШКОЛІ І ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ»**

Розробник: Босак Ніна Федорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін.

Напрямок підвищення кваліфікації подолання освітніх втрат здобувачів освіти у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання – українська мови та література).

Розроблено на основі типової програми: Ця програма адаптована відповідно до типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України 28.10.2025 № 1415 та освітньої мовно-літературної галузі.

Термін дії програми: з 22.01.2026 до 22.01.2031 року.

Рецензенти:

Копусь Ольга Антонівна, доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та якості освіти Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової

Горіна Жанна Дмитрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Актуальність цієї програми зумовлена нагальною потребою розроблення та впровадження системних механізмів подолання деструктивних наслідків збройної агресії РФ проти України в освітній сфері. Тривала дестабілізація освітнього процесу, спричинена воєнними діями, призвела до суттєвої трансформації параметрів освітнього середовища та критичного підвищення психоемоційного й когнітивного навантаження на всіх учасників освітньої взаємодії. У цьому контексті стратегічного значення набуває проблема мінімізації освітніх втрат і розривів як фундаментальна умова збереження інтелектуального потенціалу здобувачів освіти.

Сучасний етап реформування галузі, зокрема імплементація концептуальних засад Нової української школи та інтенсифікація цифрової трансформації, вимагає від педагога якісно нової професійної гнучкості. Потреба в інклюзивності та адаптивності навчання в умовах кризових викликів актуалізує розвиток компетентностей учителя щодо оперативної модифікації дидактичного інструментарію.

Ефективність відновлення освітньої діяльності нині безпосередньо залежить від здатності вчителя інтегрувати в систему викладання травма-інформований підхід та здійснювати фахову психосоціальну підтримку. Таким чином, удосконалення професійної підготовки педагогів щодо методології діагностики освітніх втрат, спричинених агресією РФ, та проектування компенсаторних освітніх траєкторій є критично необхідним для забезпечення сталої якості базової середньої освіти.

Цільова група: учителі української мови та літератури закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЕКТС).

Особливості реалізації програми: Ця програма адаптована відповідно до типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України 28.10.2025 № 1415 та освітньої мовно-літературної галузі.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна, дистанційна, на робочому місці тощо; форму підвищення кваліфікації визначає суб'єкт підвищення кваліфікації.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалити професійні компетентності вчителів української мови та літератури базової середньої освіти ЗЗСО задля ефективного виконання трудових функцій і завдань щодо організації освітнього процесу в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням сучасних освітніх викликів, зокрема подолання освітніх втрат у межах мовно-літературної освітньої галузі.

Завдання підвищення кваліфікації:

- забезпечити усвідомлення та розвинути здатність учителів української мови та літератури ідентифікувати зміст і відмінності між освітніми втратами й освітніми розривами;
- удосконалити вміння використовувати діагностичні інструменти (зокрема цифрові) для виявлення освітніх втрат у здобувачів освіти;
- сформувати здатність проектувати індивідуальну освітню траєкторію учнів відповідно до їхніх потреб, інтересів для подолання освітніх втрат на основі результатів діагностування;
- ознайомити з впливом різних типів травматичного досвіду на учасників освітнього процесу та розкрити зв'язок між складною поведінкою учнів і їхніми травматичними переживаннями, що впливають на процес навчання;
- удосконалити навички з розроблення та реалізації програм щодо подолання освітніх втрат у здобувачів освіти;
- удосконалити навички надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу і здійснення психоемоційної саморегуляції.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Предметно-методична компетентність А2: здатність моделювати зміст навчання відносно обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів; розвивати в учнів критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання в учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.

Психологічна компетентність Б1: здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність.

Оцінювально-аналітична компетентність ГЗ: здатність аналізувати результати навчання учнів; забезпечувати процес самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

знатимуть:

- зміст і відмінності між освітніми втратами й освітніми розривами;
- діагностичні інструменти для виявлення освітніх втрат з української мови та літератури в здобувачів освіти;
- алгоритми проєктування індивідуальні траєкторії учнів відповідно до їхніх потреб, інтересів для подолання освітніх втрат з української мови та літератури;
- різні типи травматичного досвіду на учасників освітнього процесу та їх вплив на складну поведінку учнів;

умітимуть:

- розробляти та реалізовувати програми щодо подолання освітніх втрат з української мови та літератури в здобувачів освіти;
- використовувати діагностичні інструменти, в тому числі цифрові, для виявлення освітніх втрат з української мови та літератури;
- надавати психосоціальну підтримку учасникам освітнього процесу та здійснення психоемоційну саморегуляцію.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Система оцінювання результатів підвищення кваліфікації базується на принципах методичної гнучкості, прозорості та об'єктивної верифікації розвинутих компетентностей. На результат навчання впливають наступні фактори: опрацювання відеоматеріалів лекційних та практичних занять або присутність на них, обов'язкове виконання індивідуальних практичних завдань та проходження підсумкового тесту.

Ураховуючи безпекові виклики, програмою передбачений синхронний або асинхронний режим залучення до лекційних та практичних занять. Для слухачів, які з об'єктивних причин були відсутні, передбачено доступ до відеозаписів усіх лекцій та практичних занять. Обов'язковою є підготовка та надання для оцінювання індивідуально виконаних кейсів до кожного практичного заняття за попередньо визначеними критеріями (методична валідність, інструментальність та адаптивність; безпека та етика). Максимальна кількість балів за виконання одного практичного завдання становить 10 балів, мінімальна – 6 балів. Слухач допускається до підсумкового

тестування за умови виконання всіх завдань практичного характеру, якщо накопичено не менше 42 балів.

Документ про підвищення кваліфікації видається за умови успішного виконання навчального плану та досягнення сумарного результату не нижче 102 балів. Цей показник є інтегрованим порогом успішності, що складається з мінімально допустимих балів за практичну частину (42 балів) та підсумкового тесту (60 балів).

Підсумковий тест складається з трьох блоків, загальна кількість балів, яку може отримати слухач – 100. За умов отримання від 60 до 100 балів програма підвищення кваліфікації пройдена, за умов отримання оцінки нижче 60 балів потрібне додаткове опрацювання та повторне тестування.

Важливим складником завершення навчання є блок рефлексивної самодіагностики «Мій професійний профіль до та після навчання». Цей інструмент спрямований на детермінацію вчителем власного прогресу, усвідомлення динаміки розвитку професійних компетентностей та визначення векторів подальшого вдосконалення в умовах подолання освітніх втрат.

Документ по підвищення кваліфікації: свідоцтво.

Вартість: 1050 гривень.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено проведення інтерактивних лекційних занять.

Особливістю організації практичного складника програми є поєднання різнопланових форм активного навчання – від методичного конструювання та моделювання, ресурсного інтенсиву до проєктно-моделювальної гри та психолого-педагогічного воркшопу.

Підсумковими заходами є тестування, яке складається з трьох блоків: вибір однієї правильної відповіді, встановлення відповідності та короткі відповіді на практичні кейси. Максимальна кількість балів, яку можна отримати, становить 100 балів. Також передбачена таблиця інтерпретації результатів тестування з професійним портретом слухача, система профілювання за результатами тестування, блок самооцінювання, який містить також співставлення результатів підсумкового тестування з даними вхідної та вихідної самооцінки слухачів.

Зміст програми складається з двох модулів. Модуль 1. «Системна робота щодо подолання освітніх втрат як передумова рівного доступу до освіти» містить шість тем різних форм опанування. Модуль 2. «Безпечне освітнє середовище: інтеграція психосоціальних практик і підходів, чутливих до травми» містить чотири теми різних форм опанування.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 25 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів. Прохідний бал – 60. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 30 годин, з них: 8 год – лекційні заняття, 14 год – практична робота, 6 год – самостійна робота, 2 год – контрольні заходи.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. СИСТЕМНА РОБОТА ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЯК ПЕРЕДУМОВА РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ					
Тема 1.1. Освітні втрати: сутність, причини, наслідки	2	-	-	-	2
Тема 1.2. Трансформація освітніх втрат у можливості зростання	-	2	-	-	2
Тема 1.3. Професійна підготовка вчителів з питань подолання освітніх втрат з української мови та літератури в здобувачів освіти	2	-	-	-	2
Тема 1.4. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат з української мови та літератури в базовій школі	2	2	2	-	6
Тема 1.5. Проектування програм із подолання освітніх втрат з української мови та літератури в базовій школі	-	2	2	-	4
Разом за модулем	6	6	4	-	16
МОДУЛЬ 2. БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ІНТЕГРАЦІЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК І ПІДХОДІВ, ЧУТЛИВИХ ДО ТРАВМИ					
Тема 2.1. Складові ресурсного капіталу вчителя: актуалізація	-	2	-	-	2

внутрішніх резервів у професійній діяльності					
Тема 2.2. Вплив травми на навчання та поведінку учнів	2	-	-	-	2
Тема 2.3. Стратегії підтримки учнів, які пережили травматичні події	-	2	2	-	4
Тема 2.4. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери та практичні підходи	-	4	-	-	4
Разом за модулем	2	8	2	-	12
Підсумкові заходи	-	-	-	2	2
Усього	8	14	6	2	30

3.ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СИСТЕМНА РОБОТА ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЯК ПЕРЕДУМОВА РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ

Тема 1.1. Освітні втрати: сутність, причини, наслідки.

Поняття «освітні втрати» та «освітні розриви»: спільне та відмінне. Причини освітніх втрат. Освітні втрати в контексті збройної агресії рф, пандемії, вимушеного переміщення. Фактори появи освітніх втрат, які не пов'язані з воєнним станом.

Наслідки освітніх втрат (економічні, психологічні, соціальні, академічні).

Шляхи подолання освітніх втрат як передумови рівного доступу до освіти.

Тема 1.2. Трансформація освітніх втрат у можливості зростання

Педагогічні стратегії трансформації освітніх втрат з української мови та літератури на можливості особистісного зростання. Інструменти персоналізації навчання: карта предмета, індивідуальна карта розвитку.

Зміст, форми та методи мотивації учнів після тривалих перерв у навчанні української мови та літератури. Підтримка психологічного здоров'я учасників освітнього процесу під час подолання освітніх втрат.

Психолого-педагогічні передумови подолання освітніх втрат: установлення позитивної взаємодії педагога з учнем; урахування емоційного

стану учнів після кризових подій (війна, пандемія); підвищення мотивації учнів до навчання; якісний зворотний зв'язок та практики рефлексії; співпраця з психологом, соціальним педагогом, батьками.

Тема 1.3. Професійна підтримка вчителів із питань подолання освітніх втрат з української мови та літератури в здобувачів освіти

Вибудова стратегія роботи з подолання освітніх втрат на рівні школи та громади. Форми підвищення кваліфікації педагогів з питань надолуження освітніх втрат з української мови та літератури у здобувачів освіти. Національні й міжнародні практики подолання освітніх втрат для професійного зростання. Обмін досвідом, методичні кейси.

Професійні орієнтири для педагога щодо реалізації програм з подолання освітніх втрат з української мови та літератури (знання теоретичних і практичних засад організації освітнього процесу; методична підготовка щодо реалізації програм з подолання освітніх втрат; володіння основами психологічних знань і травма-інформованого підходу; володіння цифровими технологіями).

Наставництво, супервізія, професійні спільноти як ефективні інструменти для професійної підтримки педагогів і підвищення якості освіти. Місце наставництва, супервізії та професійних спільнот для педагогів у контексті подолання освітніх втрат з української мови та літератури.

Тема 1.4. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат з української мови та літератури в базовій школі

Вимоги державного стандарту та модельних навчальних програм з української мови та української літератури, як критерії виявлення освітніх втрат здобувачів освіти.

Інструменти для вимірювання та подолання освітніх втрат з української мови і літератури. Вимірювання освітніх втрат учнів у програмах з надолуження освітніх втрат з української мови та української літератури.

Програми та цифрові ресурси для подолання освітніх втрат з української мови та літератури, які генерують завдання, вправи та тести з урахуванням потреб конкретного учня. Доступність та інклюзивність цифрових рішень. Створення власних цифрових ресурсів для подолання освітніх втрат з української мови та української літератури.

Тема 1.5. Проєктування програм із подолання освітніх втрат з української мови та української літератури в базовій школі

Діагностичний складник: інструменти для виявлення освітніх втрат (тести, опитування, спостереження та інше); аналіз прогалин в знаннях,

уміннях та навичках. Побудова індивідуальних освітніх траєкторій на основі результатів діагностики.

Форми організації навчання, адаптовані під потреби здобувачів освіти та умови навчання (інтенсивні курси, модулі; змішане навчання, тьюторингові сесії, групова та індивідуальна підтримка; використання резервного часу в розкладі; позакласна робота).

Адаптація та модифікація навчального контенту: концентрація на ключових темах і базових знаннях з української мови та літератури; скорочення та/або інтеграція навчального матеріалу; використання міжпредметних зв'язків; варіативність у формах подачі матеріалу. Ефективні формати проведення: короткі концентровані повторювальні блоки; діагностичні мінітести; робота з одним коротким текстом на кілька тем одразу; мовні картки; редагування текстів; інтегровані уроки з української мови та літератури; есе на 5-7 речень; таблиці, схеми, опорні конспекти, орфографічні й пунктуаційні п'ятихвилинки на початку уроку.

Способи, механізми імплементації програм із подолання освітніх втрат.

Моніторинг та оцінювання ефективності програм (відстеження динаміки прогресу учнів; збір зворотного зв'язку від учнів, батьків, педагогів; коригування програм залежно від отримання результатів).

МОДУЛЬ 2. БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ІНТЕГРАЦІЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИКИ І ПІДХОДІВ, ЧУТЛИВИХ ДО ТРАВМ

Тема 2.1. Складові ресурсного капіталу вчителя: актуалізація внутрішніх резервів у професійній діяльності

Особистісні, емоційні та професійні резерви, що допомагають учителю ефективно працювати, зберігати стійкість і підтримувати інших. Розуміння ресурсу як внутрішнього капіталу: від когнітивних установок до фізичної вітальності. Профілактика вигорання через розвиток резильєнтності та вміння розрізняти межі власної відповідальності. Моделі психологічного благополуччя та фактори стресостійкості. Вторинна травматизація: ознаки, профілактика, самодопомога.

Емоційна грамотність педагога як основа психосоціальної підтримки здобувачів освіти. Розуміння власних емоцій та навички емоційної саморегуляції. Тілесний інтелект як інструмент діагностики стресу: як фізичні стани та психосоматичні прояви сигналізують про вичерпаність резервів. Здатність до спостереження за якістю соціального оточення: розмежування ресурсів та токсичних зв'язків у професійному середовищі.

Практичні стратегії збереження внутрішнього ресурсу педагогів. Перехід від ролі контролера до ролі координатора для запобігання перевтоми. Техніки швидкого відновлення та «заземлення». Алгоритми ухвалення рішень на користь власного здоров'я та професійної гідності в умовах методичної стандартизації.

Тема 2.2. Вплив травми на навчання та поведінку учнів

Визначення травми. Основні типи травм, з якими можуть стикатися учнів. Травма в умовах війни, переміщення, втрати: особливості реагування. Типові реакції на травму (поведінкові, емоційні, фізіологічні, когнітивні). Ознаки та симптоми стресу в дітей. Роль захисних механізмів у протидії подіям, які травмують.

Вплив травми на освітній процес (зниження успішності, труднощі в організації діяльності, нестійка мотивація, порушення соціальної взаємодії та інше).

Методи виявлення психоемоційного стану учнів. Психофізіологічні розлади та кризові стани підлітків: ознаки депресії, тривожних розладів, емоційної нестабільності, самодеструктивної поведінки тощо. Зв'язок між травмою та дистресою поведінкою здобувачів освіти. Прояви дистресу в класі.

Тема 2.3. Стратегії підтримки учнів, які пережили травматичні події

Сутність травма-інформованого підходу та його принципи. Інтеграція стратегій травма-інформованого підходу в освітній процес НУШ: співпраця та позитивна взаємодія; побудова довірливих відносин; створення безпечного фізичного та емоційного простору тощо.

Перша психологічна допомога та протоколи її надання. Регуляція психоемоційного стану. Профілактика стресу та емоційного вигорання в учнів у період підготовки до НМТ: техніка саморегуляції, організація освітнього простору, підготовка мотивації тощо. Форма надання психосоціальної підтримки здобувачам освіти, зокрема дітям, що пережили травматичні події.

Алгоритм перенаправлення до психологічної служби. Протоколи дій педагога в кризових ситуаціях у школі.

Тема 2.4. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери та практичні підходи

Ключові маркери створення безпечного освітнього середовища, спрямованого на збереження психічного здоров'я та емоційного благополуччя учнів. Визначення характеристик безпечного освітнього простору. Чек-лист оцінювання класу за критеріями безпечного освітнього простору. Дизайн класу та його просторове рішення для підвищення комфорту та безпеки

здобувачів освіти.

Роль учителя у створенні психофізичної та емоційної безпеки. Основи ефективної комунікації з учнями та батьками задля створення безпечного освітнього середовища: активне слухання, ненасильницьке спілкування, ресурсна підтримка, створення відкритого діалогу.

3.1. Орієнтовний перелік практичних занять

1. До теми «Трансформація освітніх втрат у можливості зростання» – стратегічна сесія «Від дефіциту до ресурсу: трансформація освітніх втрат у можливості зростання»

2. До теми «Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат з української мови та української літератури в базовій школі» – методичний конструктор «Діагностична валіза учителя української мови та літератури: виявлення та корекція прогалин у базовій школі». Виокремлення найголовніших тем, що зазнають освітніх втрат з української мови (читання і розуміння тексту; орфографія; пунктуація; синтаксис; розвиток мовлення; морфологія; лексика і фразеологія; будова слова і словотвір) та української літератури (розуміння змісту твору; характеристика героїв; тема, ідея, проблематика твору; базовий мінімум з теорії літератури; аналіз поезій; ключові автори і тексти).

3. До теми «Проектування програм із подолання освітніх втрат з української мови та української літератури в базовій школі» – методичне моделювання «Архітектура компенсаторних програм: проектування індивідуальних траєкторій з української словесності».

4. До теми «Складові ресурсного капіталу вчителя: актуалізація внутрішніх резервів у професійній діяльності» – ресурсний інтенсив із самодіагностики та опанування технік психофізичної саморегуляції.

5. До теми «Стратегії підтримки учнів, які пережили травматичні події» – психолого-педагогічний воркшоп «Алгоритми стабілізації: перша емоційна допомога учням, які пережили травматичні події».

6. До теми «Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери та практичні підходи» – робота з чек-листами «Маркери безпеки: фізичне та психологічне конструювання освітнього простору; проектно-моделювальна гра «Комунікативна екологія школи: побудова довірливого середовища між учителем, учнем та батьками».

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Розробка цифрового діагностичного інструментарію.

2. Створення макета інтенсивного корекційного курсу з подолання освітніх втрат із вибраної теми з української мови та української літератури базової школи.

3. Ресурсний кошик технік стабілізації.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю: постанова Кабінету Міністрів України від 04 жовтня 2018 року № 800 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF#Text>

2. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року №898: станом на 2.09.2022. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>

Основна література

3. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. УЦОЯО. 2023. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Learning-losses_Ukraine.pdf

4. Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання: досвід розвинутих країн. *Освітологія*. 2023. № 12. С. 42-54. URL: <https://osvitologia.kubg.edu.ua/index.php/osvitologia/article/view/179>

5. Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України: методичні рекомендації/кол. автор.; за загальною редакцією О. М. Топузова; укл. М. В. Головка. Київ: Педагогічна думка. 2023. 187 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Osvitni_vtraty.pdf

6. Курс «Лайфхаки з української мови. Підготовка до ЗНО» на платформі EdEra.

7. Пасічник О., Ліннік О. Крок за кроком : посібник із подолання освітніх втрат. Київ, 2025. 95 с. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/nadoluzhennia-osvitnikh-vtrat/posibnik-krok-za-krokom.pdf>

8. Посібник для вчителів: нові можливості подолання освітніх втрат у школах. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nadoluzhennia-osvitnikh-vtrat?&tag=nadoluzhennia-osvitnikh-vtrat>

9. Посібник для учителів української мови та літератури «Подолання освітніх втрат з української мови та літератури. Методичні рекомендації та приклади уроків» (<https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/Buklet-22Podolannya-osvitnih-vtrat22-2.pdf>)

10. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник/ Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. В., Гриців І. П.,

- Мельничук В. О., Сабліна Н. О., Флярковська О. В., Харківська Т. А. К. 2023. 126 с. URL: <https://gdc.cprpp.org.ua/news/1691339190/>
11. Рекомендації щодо організації програм з надолуження освітніх втрат. UNICEF. 2023. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2023/07/31/Unicef.Immmediate.actions.frame.proofreading.ua.1-31.07.2023.pdf>
12. Топузов О., Головка М., Локшина О. Освітні втрати в період воєнного стану: проблеми діагностики та компенсації. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 1. С. 5–13.
URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/640>
13. Тьюторські інструменти для вчителя в школі. Досвід реалізації проєкту з надолуження освітніх втрат «Освітній Суп» від ГО «Навчай для України». 2024. URL: https://teachforukraine.org/educational_recovery_materials/
14. Хворостяний І. Подолання освітніх втрат з української мови та літератури в 5-11 класах : методичні рекомендації. Приклади уроків. Київ, 2023. 57 с.
<https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Buklet-22Podolannya-osvitnih-vtrat22-2.pdf>
15. Як стати ментором для школярів. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/how-to-become-a-mentor-for-schoolchildren>